

Alþingi

Fjárlaganefnd og Efnahags- og viðskiptanefnd

Reykjavík, 7. október 2026

Umsögn Hvammsvíkur Sjóbaða ehf um frumvarp til fjárlaga og frumvarp til laga um breytingar á ýmsum lögum vegna fjárlaga fyrir árið 2027, 1. og 2. mál, 158. löggjafarþing 2026-2027.

Sjóböðin í Hvammsvík (Hvammsvík Hot Springs) eru náttúruböð í Hvalfirði, um 45 mínútna akstur frá Reykjavík. Þar hefur verið byggð upp upplifun sem byggir á nánd við hafið, fjöllin, svarta strönd, jarðhita og kyrrð fjarðarins. Á svæðinu eru átta náttúrulegar heitar laugar sem tengjast landslaginu og sjávarföllunum, auk veitinga, gistingu, gæðum og annarrar þjónustu sem styrkir heildarupplifun gesta.

Hvammsvík er ekki hefðbundin afþreying í þéttbýli. Hún er dæmi um uppbyggingu sem nýtir sérstöðu íslenskrar náttúru með hófstíllum hætti og gefur gestum ástæðu til að ferðast út fyrir höfuðborgarsvæðið án þess að fara langt. Starfsemin styður þannig við dreifingu ferðamanna, lengri dvöl og aukna verðmætasköpun í nærumhverfi Hvalfjarðar.

Sögu Hvammsvíkur má rekja allt aftur á landnámsöld og eru fyrstu heimildir um búsetu á jörðinni frá elleftu öld þegar víkingurinn Hvamm-Þórir settist þar að eins og vitnað er til í Landnámu. Á tímum síðari heimsstyrjaldar var þar búrekstur og herstöð um tíma. Síðar var fiskeldi í Hvammsvík og jörðin var um tíma í eigu Lögreglufélagsins og síðar Orkuveitu Reykjavíkur og var þar rekin ýmis ferðaþjónusta svo sem golfvöllur og tjaldsvæði. Borað var fyrir heitu vatni á jörðinni árin 1991 og 1992 og byrjað að nýta vatn úr einni holunni sem gefur tæplega 4 l/s af 86°C heitu vatni í sjálfrennsli.

Fljótlega eftir þessar boranir hlóðu ábúendur jarðarinnar náttúrulaug í Hvammsvík þar sem heita vatnið var nýtt í laugin. Laugin var einstaklega vinsæll áfangastaður innlendra og erlendra ferðamanna í áraraðir og var aðsóknin orðin það mikil að ákveðið var að ráðast í uppbyggingu aðstöðu og laugasvæðisins til framtíðar. Uppbyggingin hófst á árinu 2020 og voru sjóböðin opnuð í núverandi mynd í júlí 2022. Lykilatriði í allri hönnun og uppbyggingu hefur verið að virða söguna og að setja náttúruna í fyrsta sætið. Mikið hefur verið lagt upp úr frábærri upplifun gesta og að viðhalda byggingum og kerfum á staðnum með tilheyrandi fjárfestingu. Búið er að gera upp öll gömlu húsin á svæðinu, þar með talið hlöðuna, fjósið svo og gamla bóndabæinn.

Hvammsvík Sjóböð ehf hefur vaxið jafnt og þétt frá opnun árið 2022. Á fyrsta rekstrarárinu voru umreiknuð heilsársstörf 8 talsins en orðin 28 á rekstrarárinu 2025. Í Hvammsvík er einnig rekin gistingu í tólf húsum með gistingu fyrir allt að 40 gesti og veitingastaður með 31 sæti við sjóböðin sem er eini veitingareksturinn sem opin er almenningi í sunnanverðum Hvalfirði.

Hvammsvík Sjóböð ehf er stærsti atvinnurekandi í Kjósarhreppi og Hvammsvík er orðinn mikilvægur áfangastaður sem yfir 220.000 gestir heimsóttu árin 2024 og 2025. Mikið af íbúum

nærumhverfisins í Kjós, Mosfellsbæ og Akranesi heimsækir sjóböðin og veitingastaðinn reglulega sem og erlendir ferðamenn sem eiga leið um svæðið, svo sem á leið til eða frá Þingvöllum, Glym, Vesturlandi eða höfuðborgarsvæðinu.

Baðstaðir eins og Hvammsvík verða ekki til með litlum tilkostnaði. Þau krefjast fjárfestingar í aðstöðu, öryggi, búningsrýmum, vatnsöflun, vatnsmeðferð, aðgengi, veitingum, gistingu, starfsfólki, markaðssetningu og stöðugu viðhaldi. Í tilviki Hvammsvíkur bætist við að uppbyggingin fellur að viðkvæmu náttúrulegu umhverfi við Hvalfjörð og hefur hún verið stöðug frá upphafi og unnin í mörgum smærri skrefum með langtímasýn að leiðarljósi.

Uppbyggingin er langtímaverkefni og verður að halda áfram svo þjónustuframboðið haldi áfram að þróast í rétta átt. Markmið Hvammsvíkur er að stækka baðstaðinn og reisa hágæða „boutique“ hótél á svæðinu með tilheyrandi þjónustu- og upplifunarframboði. Öll hönnun miðast að því að byggingar falli vel að landslaginu og markmiðið er að nýta nær umhverfið sem mest í allri upplifun og aðföngum. Áætluð heildarfjárfestingin í þessari uppbyggingu á næstu árum er um 5 milljarðar. Gert er ráð fyrir að um 100 starfsmenn yrðu starfandi í Hvammsvík þegar stækkunin klárast. Svona mikil uppbygging og fjárfesting byggir á því að rekstrarforsendur séu stöðugar og að fyrirtæki geti gert áætlanir til margra ára.

Í þessari umsögn er gerð grein fyrir þeim áhrifum sem fyrirhuguð hækkun virðisaukaskatts á aðgangseyri að baðlónum úr 11% í 24% hefði á Hvammsvík, fjárfestingar, verðlagningu, samkeppnishæfni og fyrirsjáanleika í ferðaþjónustu.

1. Hvammsvík dreifir ferðamönnum án þess að rjúfa tengslin við náttúruna

Eitt af meginverkefnum íslenskrar ferðaþjónustu er að dreifa gestum betur um landið og skapa verðmæti víðar en á allra fjölförnustu stöðunum. Hvammsvík fellur vel að því markmiði. Staðurinn er nálægt Reykjavík, en samt í náttúrulegu umhverfi Hvalfjarðar þar sem upplifunin er önnur en í annarri afþreyingu. Í Hvammsvík er lögð mikil áhersla á að raska umhverfinu sem minnst og koma gestum staðarins í nána tengingu við umhverfið.

Slík staðsetning skiptir máli. Hún gerir gestum kleift að upplifa náttúru, jarðhita og baðmenningu utan þéttbýlis, en án þess að krefjast langs ferðalags. Þannig getur Hvammsvík létt á álagi á hefðbundna ferðamannastaði, aukið fjölbreytni í framboði og skapað ástæðu fyrir gesti til að nýta þjónustu í nærumhverfinu. Hvammsvík er ekki aðeins að selja aðgang að laugum. Hún er að byggja upp áfangastað, styrkja dreifingu ferðamanna og skapa verðmæti í náttúrutengdu umhverfi.

2. Uppbyggingin er fjármagnsfrek og byggir á langtímasýn

Fyrir einungis 10 árum síðan voru baðlón á Íslandi 4 talsins en eru nú 18 með fleiri á teikniborðinu. Þá miklu fjárfestingu sem einkaaðilar hafa ráðist í við uppbyggingu þessarar afþreyingar má ekki virða að vettugi. Hækkun virðisaukaskatts á starfseminu mun óhjákvæmilega draga úr frekari vexti greinarinnar svo og afkomu hennar. Mun skynsamlegra er að tryggja að heildarfjárfesting á áframhaldandi uppbyggingu baðlóna og tengdrar starfsemi, svo sem gistirýma, veitingaaðstöðu og afþreyingu, haldi áfram. Styðji ríkisstjórnin við þessar fjárfestingar munu heildartekjurnar halda áfram að vaxa og þar með skatttekjur ríkissjóðs.

Hækkun virðisaukaskatts úr 11% í 24% breytir einni af grunnforsendum rekstrarins og munu fyrirtæki í greininni annaðhvort þurfa að hækka verðið sem hækkunin nemur eða draga úr kostnaði og fjárfestingum.

Lítið svigrúm er til verðhækkana enda Ísland þegar dýrt land og mikil samkeppni á markaðnum. Það er því óhjákvæmilegt að hækkun virðisaukaskatts muni draga úr arðsemi greinarinnar og þar með fjárfestingargetu hennar. Það er sorglegt ef það verður raunin og teljum við meiri líkur en minni að afkoma og þar með þróun greinarinnar í heild sinni muni versna mun meir heldur en virðist í fyrstu. Þar með gætu skatttekjur ríkissjóðs hæglega minnkað til lengri tíma lítið frekar en aukist.

3. Það eitt að ræða hækkun hefur áhrif á rekstur

Ferðapjónusta er seld langt fram í tímann. Verð, samningar, bókanir, samstarf við söluaðila og markaðssetning byggja á forsendum sem þurfa að vera stöðugar. Þegar stjórnvöld boða eða ræða verulega hækkun á virðisaukaskatti skapar það óvissu, jafnvel áður en endanleg ákvörðun hefur verið tekin.

Slík óvissa hefur áhrif á rekstur. Hún hefur áhrif á verðlagningu, samninga, áætlanir, fjárfestingaráform og samtal við innlenda og erlenda söluaðila. Fyrirtæki þurfa að ákveða hvernig þau verðleggja sig langt fram í tímann, hvenær þau ráðast í fjárfestingar eða taka á sig aukinn kostnað ef breytingin kemur til framkvæmda með litlum fyrirvara.

Þetta er sérstaklega viðkvæmt fyrir baðlón og baðstaði, þar sem fastur kostnaður er mikill og fjárfestingar eru langtímaskuldbindingar. Fyrirsjáanleiki í sköttum og gjöldum er því ekki formsatriði heldur forsenda þess að hægt sé að reka, þróa og fjárfesta í ferðapjónustu af festu.

Það er í raun algjörlega óásættanlegt ef ríkið ætlar að breyta um leikreglur með svona skömmum fyrirvara.

4. Hækkunin gengur gegn atvinnustefnu stjórnvalda

Í atvinnustefnu Íslands er lögð áhersla á að stjórnvöld vinni með atvinnulífínu og samfélaginu að aukinni verðmætasköpun. Þar er jafnframt lögð áhersla á fyrirsjáanleika til fjárfestinga, samkeppnishæfni og öflugt atvinnulíf um land allt. Hvammsvík fellur að þessum markmiðum.

Fyrirtækið byggir á staðbundinni sérstöðu, skapar störf, nýtir náttúru og jarðhita með skipulögðum hætti, eykur fjölbreytni í ferðapjónustu og styrkir áfangastað utan þéttasta kjarna höfuðborgarsvæðisins. Það er nákvæmlega sú tegund uppbyggingar sem atvinnustefna stjórnvalda ætti að styðja við. Hvammsvík er stærsti atvinnurekandinn í Kjósarhrepp og styður vel við atvinnutækifæri íbúa hreppsins beint með fastráðna starfsmenn og óbeint þar sem margir verktakar úr nærumhverfinu taka að sér verkefni fyrir fyrirtækið. Þar ber að nefna m.a. bændur sem aðstoða við vetrarverk þegar rólegra er í heimahögum viðkomandi, matvælaframleiðslu í firðinum, iðnverktaka sem koma að viðhaldi og framkvæmdum og svo mætti lengi telja.

Fyrirhuguð hækkun virðisaukaskatts vinnur hins vegar í gagnstæða átt. Hún dregur úr fyrirsjáanleika, veikir hvata til fjárfestinga, getur hækkað verð til gesta og skert rekstrarsvigrúm. Það er ekki samræmi í því að stjórnvöld tali fyrir aukinni verðmætasköpun og fjárfestingum en leggi síðan fram skattahækkun sem bitnar á fyrirtækjum sem hafa ráðist í slíka uppbyggingu.

5. Baðlón eru hluti af sérstöðu Íslands og virðisikeðju ferðapjónustunnar

Velflestir ferðamenn sem sækja Ísland heim koma til að upplifa íslenska náttúru og raunar er heimsókn á baðstaði vinsælasta afþreyingin sem erlendir ferðamenn sækja í meðan á heimsókn til Íslands stendur samkvæmt könnunum Ferðamálastofu. Baðlón, náttúruböð og jarðhitaupplifun eru hluti af þeirri sérstöðu sem íslensk ferðapjónusta býður upp á. Þau sameina náttúru, heitt vatn, baðmenningu og vellíðan í upplifun sem hefur sterkt aðdráttarafl fyrir innlenda og erlenda gesti.

Hvammsvík byggir sérstaklega á þessari tengingu. Þar mætast heitar laugar, sjór, fjöll og fjara í upplifun sem er ólík hefðbundinni afþreyingu. Hækkun virðisaukaskatts á slíka þjónustu er því ekki skattlagning á jaðarstarfsemi heldur á mikilvægan hluta af þeirri upplifun sem Ísland býður gestum.

Áhrif baðlóna ná jafnframt út fyrir eigin rekstur. Gestir nýta gjarnan samhliða samgöngur, veitingar, gistingu, verslun, leiðsögn og aðra þjónustu. Uppbygging baðstaða styður einnig við hönnun, mannvirkjagerð, matvælaframleiðslu, viðhald og sérfræðiþjónustu. Að horfa aðeins á skattprósentuna á aðgangseyri gefur því ranga mynd af raunverulegu framlagi greinarinnar.

6. Samkeppnishæfni og skattheimta verða að vera metin saman

Ísland er þegar dýr áfangastaður og aukin skattheimta mun alltaf að einhverju leyti fara beint út í verðlagið sem eykur ennfrekar á verðbólguþrýstinginn og hækkar verðið á þessari vinsælustu afþreyingu ferðamanna. Milli 35.000 og 40.000 Íslendingar heimsækja Hvammsvík á ári hverju og þá eru gjafabréf og klippikort vinsæl innanlands.

Bæði innlendir og erlendir ferðamenn bera saman verð, gæði og heildarkostnað þegar þeir ákveða hvert þeir ferðast, hversu lengi þeir dvelja og hvaða upplifun þeir kaupa. Hækkun virðisaukaskatts á eina vinsælustu afþreyingu landsins getur haft áhrif á eftirspurn og útgjöld gesta.

Lægra virðisaukaskattsprep í ferðapjónustu er ekki einföld ívilnun til fyrirtækja. Það er hluti af því að tryggja að útflutningsgrein sem starfar á alþjóðlegum markaði sé ekki verðlögð út af markaðnum. Ef hækkunin leiðir til hærra verðs eða minni fjárfestingargetu getur hún dregið úr verðmætasköpun í stað þess að auka hana.

Einfaldur útreikningur á hærra skatthlutfalli miðað við óbreyttan skattstofn er því ekki fullnægjandi áhrifamat. Slíkur útreikningur tekur ekki tillit til breytinga á hegðun gesta, eftirspurn, dvalarlengd, útgjöldum, samningum eða fjárfestingarákvörðunum.

7. Afstaða Hvammsvíkur Sjóbaða ehf

Hvammsvík gerir alvarlegar athugasemdir við fyrirhugaða hækkun virðisaukaskatts á aðgangseyri að baðlónum úr 11% í 24%. Tillagan tekur ekki nægilegt tillit til þess að baðlón eru fjármagnsfrek uppbygging, hluti af sérstöðu Íslands og mikilvægur þáttur í dreifingu ferðamanna og verðmætasköpun eins og rakið er að ofan.

Hækkun með skömmum fyrirvara hefur áhrif á rekstur, verðlagningu, samninga og frekari fjárfestingar. Hún vinnur jafnframt gegn atvinnustefnu stjórnvalda um fyrirsjáanleika til fjárfestinga, samkeppnishæfni og aukna verðmætasköpun.

Með vísan til framangreinds leggur Hvammsvík til að fallið verði frá fyrirhugaðri hækkun virðisaukaskatts á aðgangseyri að baðlónum. Stjórnvöld eiga að vinna með fyrirtækjum sem byggja upp náttúrutengda, verðmæta ferðaþjónustu, ekki draga úr rekstrarforsendum þeirra.

Fyrir hönd Hvammsvíkur,

Skúli Mogensen

Framkvæmdastjóri

Hvammsvík Sjóböð ehf